

Dahi Üzeyirin ruhunu yaşadan məkan

*Hədiyyəti nəsihət deyil, hər sənətkara,
Hər kəşinin evi dönüb muzey olmayaq.
Yüz-yüz bəzək vurdursa da daşa, divara,
Nə faydası-adı xalqa bəzək olmayaq.*

*...Əd parlayıb mən ocağın gözünə bu ev,
Evsizləri öz başına yığıb anataq.
Deyirlər ki, hər gözünün üzünə bu evin
Çox-gündüz açıq olub mehmanxanataq*

Tofiq Bayram

"Ü.Hacıbəylinin ev-muzeyində düşüncələr"

Bakı. Üzeyir Hacıbəyli ev muzeyi

– bəstəkarın 1915-1942-ci illər arızında yaşadığı evdə təşkil edilmiş Muzey 4 otaqdan ibarətdir. I otaq bəstəkarın iş otağı, II otaq yataq otağıdır. III və IV otaqlar isə Üzeyir Hacıbəylinin yaradıcılığının müxtəlif sahələrini işıqlandırır.

Bəstəkarın ev muzeyinə demək olar ki, dünyanın hər yerində qonaqlar gəlir. Muzeyin ray kitabına 40-dan artıq dünya xalqlarının dilində yazılmış hərərətli ürək sözləri deyilənlərə əyani sübutdur. Bütün gün muzeyin şöhrətini təkcə Azərbaycanda deyil, ölkəmizin hüdudlarından kənarında da geniş yayılmışdır.

Vaxtilə H.Cavidin, C.Cabbarlının, C.Məmmədquluzadənin, Y.V.Çəmənzaiminin, Ə.Həqverdiyevin, S.Vurğunun, A.Şaiqin, M.Ə.Rəsulzadənin, M.Topçubaşovun, L.Rostropoviçin, R.Qlierin, S.Raxmaninovun və başqa neçə-neçə görkəmli şəxsiyyətlərin qonaq olduqları bu qədim bina muzeyə çevrildikdən sonra, xatirə kitabına M.İbrahimov, T.Xrennikov, Ə.Şərif, S.Rahimov, C.Cahangirov, B.Vahabzadə, S.Ələsgərov, Qabil, T.Bayram və yüzlərlə tanınmış elm və incəsənət xadimləri, yazıçılar, şairlər, bir sözlə, Üzeyir Hacıbəyli musiqisi prastişkarları səmimi fikirlərini yazaraq, dərin sevgi və sayğılarını bildiriblər.

Musiqisəvarlər bəstəkarın ev muzeyini məbəd adlandıırırlar. Bununla yanaşı biz dahi bəstəkarın ev muzeyini yalnız eksponatların qorunub saxlandığı yer deyil, elmi-tədqiqat müəssisəsi, maarifçilik məktəbi

olmasıdır – yanlışdır. Yüzlərlə gənc alim, tələbə, Üzeyir irsinin tədqiqatçıları bu ünvana gələrək, muzeyin zəngin fondundan, kitabxanasından, fonotekasından, audio, video disklerinden bəhrələnirlər. Muzeydə vaxtaşırı müxtəlif mövzularda tədbirlər keçirilir, tematik konsertlər təşkil edilir. Burada təkcə Üzeyir Hacıbəylinin deyil, eləcə də digər görkəmli musiqi xadimlərinin, Hacıbəylilər nəslinin tanınmış nümayəndələrinin yubileyi, xatirə günləri, müasir yazıçıların, şairlərin kitablarının təqdimat mərasimləri düzenlənir. Bütün tədbirlər videolentə alınır, fotosəkillərdə əbədləşir və həmin materiallar muzey fonduna təhvil verilərək, fondun daha da zənginləşməsinə təşviq olurlar.

Muzeyə gələn qonaqlar ekspozisiya zalları ilə tanış olarkən, Üzeyir Hacıbəylinin həyat və yaradıcılığı haqqında mühazirələri dinləyərkən onları bəstəkarın ölməz musiqisinin həzin sədaları müşayiət edir. Ekspozisiya otaqlarının alt qatında konsert və kino zalları yerləşir. Konsert zalında müəttəmə olaraq Bakı Musiqi və İncəsənət məktəbi tələbələri, xatirə konsertləri təşkil edilir. Bu konsertlərin təşkilatçıları əsasən Üzeyir Hacıbəyli və onun tələbələrinin əsərləri ilə çıxış edirlər. Konsert zalında həm də vaxtaşırı muzeyin təşkilatçıları tərəfindən davat edilmiş professional musiqiçilərin, vokalçıların ifaları təqdim edilir. Kino zalında isə, "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında müxtəlif mövzularda çəkilmiş, böyük bəstəkarın həyat və yaradıcılığına həsr edilmiş sənədli filmlərə, onun əsərləri əsasında lentə alınmış bədii filmlərə qonaqların baxması üçün şərait yaradılıb. Bütün bu ekran materialları yeni videokasetlərə köçürülüb, müasir kinoproxyektorlar vasitəsilə muzeydə nümayiş etdirilib.

Vaxtaşırı müxtəlif radio, televiziya kanallarının əməkdaşları, qəzet və jurnalların müxbirləri muzeyə gələrək, maraqlı verilişlər, mətbuat

materialları hazırlayırlar. Muzey demək olar ki, tez-tez çəkiliş meydanına çevrilir. Belə ki, Bakı kinostudiyasının əməkdaşları müxtəlif mövzularda bədii filmlərin çəkilişi üçün muzeyə müraciət edirlər. Bütün bu işlərdə muzey əməkdaşları onlara yaxından kömək edirlər, çəkilişlərin uğurlu alınması üçün əlverişli şərait yaradırlar.

Dahi bəstəkarın ev-muzeyi həm də tədris ocağı kimi fəaliyyət göstərir. Belə ki, hər il Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin, həmçinin Azərbaycan Turizm və Məncəmət Universitetinin müvafiq fakültələrinin tələbələri Üzeyir Hacıbəylinin ev-muzeyində maarifçilik təcrübəsi keçirlir. Əməkdaşlarımız tələbələrin muzeyi işini daha yaxından mənimsəmələri üçün şərait yaradır, muzeyin strukturu, fəaliyyəti barədə onlara ətraflı məlumat verirlər.

Muzeyin elmi işçiləri arxivlərə, kitabxanalara, alyazmalar fonduna, müxtəlif muzeylərə gedərək, Hacıbəyli irsinin araşdırılması işini davam etdirir və əldə olunan yeni materialları, informasiyaları barədə dövr mətbuatında maraqlı yazılarla çıxış edirlər.

Son illər Üzeyir Hacıbəylinin təvəllüd günləri respublikamızda keçirilən Beynəlxalq Musiqi festivalları ilə də yadda qalır. Belə festivallarda çarçivəsində tərtib olunan konsert proqramlarının baziləri tamaşaçılara bəstəkarın ev-muzeyində təqdim edilir.

2005-ci ildə Üzeyir Hacıbəylinin 120 illik yubileyi ətrafında Azərbaycan Respublikası prezidenti İlham Əliyevin sarayında əsasən, bəstəkarın ev-muzeyi əsasında təqdim olundu.

Bu təqdimatın sonrakı ev-muzeyi xeyli genişləndirilmişdir. Belə ki, dərinləşdirilmiş illərlə muzeyin fondunda saxlanılan dəyərli əsərlər, rəsm əsərləri, ekspozisiyaya gətirilərək müvafiq otaqlarda yerləşdirilmişdir. Burada həmçinin Ümummilli lider Heydər Əliyevin xatirə guşəsi də yaradılmışdır.

Üzeyir Hacıbəylinin Bələkdəki ev-muzeyi

Hazırda muzeydə bastəkarrın ədəbi irsinin köhnə əlifbadan lətin qrafikasına çevrilməsi, musiqiqlərinin isə köhnə lentlərdən yeni disklərə köçürülməsi işi başa çatdırılmışdır.

Son illər Heydər Əliyev fondunun "Üzeyir dünyası" layihəsinin nəşrləri üçün materialların toplanmasında bastəkarrın ev-muzeyinin əməkdaşları da iştirak etmişlər. Bu nəşrlərdən nümunə kimi, Tofiq Hacıyevin "Üzeyir Hacıbəylinin bədii dili", Kamilə Dadaşzadənin "Восхождение (Узеир Гаджибейли и ашыгыское искусство: интертекстуальный диалог)", Ağamusa Axundovun və Qəzənfər Kazımovun birgə yazdıqları "Üzeyir Hacıbəylinin dili", Fəttah Xalqzadənin "Üzeyir Hacıbəyli və folklor", Sərdar Fərcovun "Üzeyir Hacıbəyli müasirlərinin xatirələrində", Bəkir Nəbiyevin "Üzeyir Hacıbəyli ömürnaməsi" (ham rus, həm də azərbaycan dillərində), "Üzeyir Hacıbəyli" (məqalə, çərk, esse, arxiv materialları) kitablarını göstərə bilərik.

2013-cü ildə Los-Ancelesdə Dorothy Chandler Pavillion teatrında "Arşın mal alan" operetası tamaşaya qoyuldu. Həmin tədbirə bastəkarrın ev-muzeyinin direktoru da qatılmışdı. Yeri gəlmişkən, bu ölməz operettanın 100 illiyi münasibətilə orada hazırlanan inihacmli banner də bu gün Üzeyir Hacıbəylinin ev-muzeyində saxlanılır.

Həmin il həm də Fransada TÜRKSOYun yaranmasının 20-illiyi

münasibətilə keçirilən tədbirlər çərçivəsində "Arşın mal alan" operettasının 100 illiyi qeyd olundu. Bu münasibətilə orada nümayiş olunan sargının təşkilində bastəkarrın ev-muzeyinin əməkdaşlarının də xidməti olmuşdur.

Son təmirdən sonra dahi bastəkarrın ev-muzeyində bir sargı salonu yaradıldı. Bu salonda onun əsərlərinin yaranması, ilk tamaşası tarixlərində geniş tematik sargılar, həyat və fəaliyyətinin canlandırıldığı rəsm əsərləri nümayiş etdirilir.

Hazırda muzey otaqlarının və sargı salonunun divarlarını M.Əbdullayev, İ.Nəcəfqulu, O.Sadiqzadə, T.Sadiqzadə, A.Hüseynov, Ə.Əliyev, Elturan və başqalarının Üzeyir Hacıbəylinin həyatına və yaradıcılığına həsr etdikləri rəsm əsərləri bəzəyir. Üzeyir Hacıbəyli şəxsiyyətinə rəssam Hüseyn Hacıyev də müraciət etmişdir. Belə ki, o, bastəkarrın həm öz portretini, həm də personajlarının surətlərini işləyərək Ü.Hacıbəylinin ev-muzeyinə təqdim etmişdir. Bu rəsmlər muzeyə gələn tamaşaçıların böyük marağına səbəb olur.

Rəsm salonundakı maraqlı rəsmlərdən biri də "Rostropoviçlar ailəsi Hacıbəyli ailəsinin qonağıdır" adlanır. Bu rəsmnin müəllifi mərhum sənətkar Ənvər Əliyevdir.

1925-ci ildə Üzeyir Hacıbəyli ilk simli kvarteti yaradır. O, Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının rəhbəri və təşkilatçısı kimi, simli kvarteta rəhbərlik etmək üçün Moskva Konservatoriyasının Leopold Vitoldoviç Rostropoviç Azərbaycanca dəvət edir. L.Rostropoviç həyat yoldaşı Sofya Nikolayevna Fedotova ilə birlikdə Bakıya gəlir. Rostropoviçlər paytaxtda Üzeyir bəyin evində də qonaq olurlar. Bast-

Ənvər Əliyev həmin mövzuda süjeti bir rəsm çəkərək, Üzeyir bəyin ev-muzeyinə bağışlamışdır. Rəsmdə L.Rostropoviç viodə ifa edərkən təsvirlənib. Həyat yoldaşı Sofya Nikolayevna onu əldə müşayiət edir. Qarşı tərəfdə isə Üzeyir bəylə həyat yoldaşı Əyvan xanım aylaşmışlar. Gənc Üzeyir bəyin bütün diqqəti çalınan əsəridir. Mələyə xanımın dizi üstündə Rostropoviçlərin kiçik Slava aylaşmışdır. Pancərədən süzülən günəş işığından, stolun üstündəki samanıdan görünür ki, bu ailəvi görüş bahar fəslinə təəssüf edir. İlk baxışdan hiss olunur ki, bu iki ailəni möhkəm dostluq birləşdirir. Həssam Ənvər Əliyevin əsəri muzeyin ən maraqlı və tamaşaçılara marağını çəkən rəsmlərindəndir.

tamaşaçılarda maraqlı oyanan digər eksponat, bastəkarrın Alma-Atada təqdim olunan "Bekker" adlı royalıdır. Əsərlərinin tacı olan "Korol" operasını, "Sənsiz", "Sevgili canan" romanslarını Üzeyir bəy

məhz həmin royalda bastələmişdir. Kim bilir, acal əman versəydi, bu royalda daha hansı sənət incilərini yaranacaqdı. Xalq şairi Qabil, bastəkarrın ev-muzeyini ziyarət etdikdən sonra tarixi royalı və satirləri ithaf etmişdir:

*Üsuyur... Sahibsiz qalıb bu royal,
İnnəbi məxmərə bürünüb bərk-bərk.
Məhtəşəm sükkuta dalıb bu royal,
Şirməyi dilləri dillənməyəcək...*

*...Kahnə bir küçədə kiçik bir hinə...
Dəyib-təxənməz bəlbəb yuvası,
Burdə "Koroğlu" nu verdi cahana
Bəyək Üzeyirin bəyək dühəsi.*

Hazırda muzey özünün ikinci yüksəliş dövrünü yaşayır. Dahi bastəkarrın ev-muzeyinin əməkdaşları onun irsinin göz bəbəyi kimi qorunub gələcək nəsillərə çatdırılması işini müqəddəs borc hesab edirlər.

Noyabr ayında bastəkarrın ev-muzeyinin yaradılmasının 40 illiyi qeyd olundu. Respublikamızın musiqi ictimaiyyətinə, sənətseverlərə daim muzeyimizə, dahi Üzeyir bəyin ruhunu ziyarətə dəvət edirik!

Gülənə Çingizqızı,
Üzeyir Hacıbəylinin ev-muzeyinin
eksposisiya şöbəsinin müdiri

Üzeyir Hacıbəylinin yazı məsası

486
138